

Produsul vectorial, dublu vectorial și produsul mixt.

Produsul vectorial a doi vectori liberi.

Fie $\mathcal{B} = \{\bar{i}, \bar{j}, \bar{k}\}$ o bază ortonormată pozitivă în $\mathcal{V}_3$ orientat. Pentru doi vectori $\bar{u} = x^1\bar{i} + x^2\bar{j} + x^3\bar{k}$, $\bar{v} = y^1\bar{i} + y^2\bar{j} + y^3\bar{k}$, definim produsul lor vectorial ca fiind vectorul

$$\bar{u} \times \bar{v} = \begin{vmatrix} \bar{i} & x^1 & y^1 \\ \bar{j} & x^2 & y^2 \\ \bar{k} & x^3 & y^3 \end{vmatrix} = (x^2y^3 - x^3y^2)\bar{i} - (x^1y^3 - x^3y^1)\bar{j} + (x^1y^2 - x^2y^1)\bar{k}.$$

Proprietăți:

V1) $\bar{i} \times \bar{j} = \bar{k}$, $\bar{j} \times \bar{k} = \bar{i}$, $\bar{k} \times \bar{i} = \bar{j}$;

V2) Aplicația $\times : (\bar{u}, \bar{v}) \in \mathcal{V}_3 \times \mathcal{V}_3 \mapsto \bar{u} \times \bar{v} \in \mathcal{V}_3$ este biliniară și antisimetrică ($\bar{u} \times \bar{v} = -\bar{v} \times \bar{u}$);

V3) $\bar{u} \times \bar{v} = \bar{0}$ dacă și numai dacă vectorii $\bar{u}$ și $\bar{v}$ sunt coliniari;

V4) $\bar{u} \times \bar{v} \perp \bar{u}$, $\bar{u} \times \bar{v} \perp \bar{v}$;

V5) Dacă $\bar{u}$ și $\bar{v}$ necoliniari atunci $\{\bar{u}, \bar{v}, \bar{u} \times \bar{v}\}$ este o bază pozitivă.

V6) Dacă $\bar{u} \neq \bar{0}$ și $\bar{v} \neq \bar{0}$ atunci $|\bar{u} \times \bar{v}| = |\bar{u}||\bar{v}|\sin \angle(\bar{u}, \bar{v})$ este aria paralelogramului construit pe cei doi vectori aplicați în același punct.

Produsul dublu vectorial.

Pentru trei vectori liberi $\bar{u}, \bar{v}, \bar{w}$, produsul dublu vectorial $\bar{u} \times (\bar{v} \times \bar{w})$ este dat de:

$$\bar{u} \times (\bar{v} \times \bar{w}) = \langle \bar{u}, \bar{w} \rangle \bar{v} - \langle \bar{u}, \bar{v} \rangle \bar{w}.$$

Produsul dublu vectorial $(\bar{u} \times \bar{v}) \times \bar{w}$ are următoarea exprimare:

$$(\bar{u} \times \bar{v}) \times \bar{w} = \langle \bar{v}, \bar{w} \rangle \bar{u} - \langle \bar{u}, \bar{w} \rangle \bar{v}.$$

Produsul mixt.

Produsul mixt a trei vectori liberi $\bar{u}, \bar{v}, \bar{w}$ este numărul real $(\bar{u}, \bar{v}, \bar{w})$, definit prin

$$(\bar{u}, \bar{v}, \bar{w}) = \langle \bar{u}, \bar{v} \times \bar{w} \rangle.$$

Proprietăți:

M1) Aplicația $(\cdot, \cdot, \cdot) : \mathcal{V}_3 \times \mathcal{V}_3 \times \mathcal{V}_3 \rightarrow \mathbb{R}$ este o formă trei-liniară;

M2) Produsul mixt este o aplicație antisimetrică: $(\bar{u}, \bar{v}, \bar{w}) = -(\bar{v}, \bar{u}, \bar{w})$, $(\bar{u}, \bar{v}, \bar{w}) = -(\bar{u}, \bar{w}, \bar{v})$, etc.

M3) $(\bar{u}, \bar{v}, \bar{w}) = 0$ dacă și numai dacă vectorii sunt coplanari.

M4) Dacă $\bar{u}, \bar{v}$ și $\bar{w}$ sunt necoplanari atunci $|(\bar{u}, \bar{v}, \bar{w})|$ este egal cu volumul paralelipipedului construit pe cei trei vectori aplicați în același punct;

M5) Dacă $\bar{u} = x^1\bar{i} + x^2\bar{j} + x^3\bar{k}$, $\bar{v} = y^1\bar{i} + y^2\bar{j} + y^3\bar{k}$ și $\bar{w} = z^1\bar{i} + z^2\bar{j} + z^3\bar{k}$ atunci

$$(\bar{u}, \bar{v}, \bar{w}) = \begin{vmatrix} x^1 & y^1 & z^1 \\ x^2 & y^2 & z^2 \\ x^3 & y^3 & z^3 \end{vmatrix}$$

Bază reciprocă.

Fie $\mathcal{B} = \{\bar{e}_1, \bar{e}_2, \bar{e}_3\}$ o bază oarecare în $\mathcal{V}_3$. Baza $\mathcal{B}^* = \{\bar{e}_1^*, \bar{e}_2^*, \bar{e}_3^*\}$ se numește baza reciprocă bazei $\mathcal{B}$ dacă $\langle \bar{e}_i, \bar{e}_j^* \rangle = \delta_{ij}$. Vectorii bazei reciproce la fel orientate cu baza dată sunt dați de:

$$\bar{e}_1^* = \frac{\bar{e}_2 \times \bar{e}_3}{(\bar{e}_1, \bar{e}_2, \bar{e}_3)}, \bar{e}_2^* = \frac{\bar{e}_3 \times \bar{e}_1}{(\bar{e}_1, \bar{e}_2, \bar{e}_3)}, \bar{e}_3^* = \frac{\bar{e}_1 \times \bar{e}_2}{(\bar{e}_1, \bar{e}_2, \bar{e}_3)}.$$

Se observă că o bază este ortonormată dacă și numai dacă coincide cu reciproca sa.

Probleme:

P1) Să se calculeze produsul vectorial $\bar{u} \times \bar{v}$ pentru următoarele perechi de vectori: i) $\bar{u} = \bar{i} + 2\bar{j}$, $\bar{v} = 3\bar{k}$; ii) $\bar{u} = \bar{i} + 2\bar{j} - 2\bar{k}$, $\bar{v} = 7\bar{i} + 4\bar{j} + 6\bar{k}$; iii) $\bar{u} = \bar{j} + 2\bar{k}$, $\bar{v} = 2\bar{i} + 3\bar{k}$.

P2) Se consideră vectorii $\bar{a}$, $\bar{b}$ și $\bar{c}$ necoliniari doi câte doi. Să se arate că $\bar{a} + \bar{b} + \bar{c} = \bar{0}$ dacă și numai dacă $\bar{a} \times \bar{b} = \bar{b} \times \bar{c} = \bar{c} \times \bar{a}$. Utilizați aceasta pentru a demonstra teorema sinusurilor într-un triunghi.

P3) Să se determine produsul scalar $\langle \bar{u}, \bar{v} \rangle$ știind că $|\bar{u}| = 8$, $|\bar{v}| = 15$ și $|\bar{u} \times \bar{v}| = 72$.

P4) Să se afle aria paralelogramului construit pe vectorii $\bar{a} = \bar{u} + 2\bar{v}$ și $\bar{b} = 2\bar{u} + \bar{v}$ știind că $\bar{u}$ și $\bar{v}$ sunt vectori unitari care formează un unghi de $\pi/6$.

P5) Se consideră punctele $A, B, C \in \mathcal{E}_3$ fixe. Să se arate că vectorul $\overrightarrow{MA} \times \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{MB} \times \overrightarrow{CA} + \overrightarrow{MC} \times \overrightarrow{AB}$ nu depinde de alegerea punctului $M \in \mathcal{E}_3$. Determinați lungimea acestui vector.

Soluție. Pentru un alt punct $N \in \mathcal{E}_3$ avem $\overrightarrow{NA} \times \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{NB} \times \overrightarrow{CA} + \overrightarrow{NC} \times \overrightarrow{AB} = (\overrightarrow{NM} + \overrightarrow{MA}) \times \overrightarrow{BC} + (\overrightarrow{NM} + \overrightarrow{MB}) \times \overrightarrow{CA} + (\overrightarrow{NM} + \overrightarrow{MC}) \times \overrightarrow{AB} = \overrightarrow{NM} \times (\overrightarrow{AB} + \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{CA}) + \overrightarrow{MA} \times \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{MB} \times \overrightarrow{CA} + \overrightarrow{MC} \times \overrightarrow{AB}$. Deoarece $\overrightarrow{AB} + \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{CA} = \bar{0}$ se obține că $\overrightarrow{MA} \times \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{MB} \times \overrightarrow{CA} + \overrightarrow{MC} \times \overrightarrow{AB} = \overrightarrow{NA} \times \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{NB} \times \overrightarrow{CA} + \overrightarrow{NC} \times \overrightarrow{AB}$ oricare ar fi punctele $M, N \in \mathcal{V}_3$. Pentru $M = A$ se obține că acest vector este $2\overrightarrow{AC} \times \overrightarrow{AB}$ și deci norma sa este de patru ori aria triunghiului ABC.

P6) Pentru vectorii $\bar{u} = \bar{i} + 2\bar{j} + 2\bar{k}$, $\bar{v} = 2\bar{i} + 3\bar{j} + 4\bar{k}$ și $\bar{w} = 5\bar{i} + \bar{j} + 3\bar{k}$ să se calculeze vectorii $\bar{u} \times (\bar{v} \times \bar{w})$ și $(\bar{u} \times \bar{v}) \times \bar{w}$.

P7) Precizați în ce condiții vectorul $\bar{a} = \bar{u} \times (\bar{v} \times \bar{w})$ este colinar cu vectorul $\bar{b} = \bar{v} - \bar{w}$.

P8) Să se verifice care dintre tripletele următoare conțin vectori coplanari:

- i) $\bar{u} = \bar{i} + 2\bar{j} - \bar{k}$, $\bar{v} = 9\bar{i} - 11\bar{j} + 13\bar{k}$ și $\bar{w} = 2\bar{i} + 4\bar{j} - 2\bar{k}$;
 ii) $\bar{u} = 8\bar{i} - 3\bar{j} + 2\bar{k}$, $\bar{v} = 2\bar{j} - \bar{k}$ și $\bar{w} = 4\bar{i} - 6\bar{j} + 2\bar{k}$.

P9) Să se exprime produsele mixte $(\bar{a}, \bar{a} + \bar{b}, \bar{a} + \bar{b} + \bar{c})$ și $(\bar{a} + \bar{b}, \bar{b} + \bar{c}, \bar{c} + \bar{a})$ în funcție de produsul mixt $(\bar{a}, \bar{b}, \bar{c})$.

P10) Să se arate că $\forall \bar{a}, \bar{b}, \bar{c}$ și $\bar{d} \in \mathcal{V}_3$ are loc egalitățile:

$$\langle \bar{a} \times \bar{b}, \bar{c} \times \bar{d} \rangle = \langle \bar{a}, \bar{c} \rangle \langle \bar{b}, \bar{d} \rangle - \langle \bar{a}, \bar{d} \rangle \langle \bar{b}, \bar{c} \rangle,$$

$$(\bar{a} \times \bar{b}) \times (\bar{c} \times \bar{d}) = (\bar{a}, \bar{c}, \bar{b})\bar{d} - (\bar{b}, \bar{c}, \bar{d})\bar{a} = (\bar{a}, \bar{b}, \bar{d})\bar{c} - (\bar{a}, \bar{b}, \bar{c})\bar{d}.$$

Soluție. Folosind definiția produsului mixt, antisimetria sa și dublul produs vectorial avem $\langle \bar{a} \times \bar{b}, \bar{u} \times \bar{v} \rangle = (\bar{a}, \bar{b}, \bar{u} \times \bar{v}) = (\bar{u} \times \bar{v}, \bar{a}, \bar{b}) = \langle (\bar{u} \times \bar{v}) \times \bar{a}, \bar{b} \rangle = \langle \langle \bar{u}, \bar{a} \rangle \bar{v} - \langle \bar{v}, \bar{a} \rangle \bar{u}, \bar{b} \rangle = \langle \bar{u}, \bar{a} \rangle \langle \bar{v}, \bar{b} \rangle - \langle \bar{v}, \bar{a} \rangle \langle \bar{u}, \bar{b} \rangle$. Pentru cea de a doua egalitate avem $(\bar{a} \times \bar{b}) \times (\bar{c} \times \bar{d}) = \langle \bar{a} \times \bar{b}, \bar{d} \rangle \bar{c} - \langle \bar{a} \times \bar{b}, \bar{c} \rangle \bar{d} = (\bar{a}, \bar{b}, \bar{d})\bar{c} - (\bar{a}, \bar{b}, \bar{c})\bar{d}$.

P11) Demonstrați că are loc identitatea lui Jacobi:

$$\bar{u} \times (\bar{v} \times \bar{w}) + \bar{v} \times (\bar{w} \times \bar{u}) + \bar{w} \times (\bar{u} \times \bar{v}) = \bar{0}, \forall \bar{u}, \bar{v}, \bar{w} \in \mathcal{V}_3.$$

Dacă $\bar{u}, \bar{v}$ și $\bar{w}$ sunt necoplanari identitatea lui Jacobi se poate scrie

$$\bar{u} \times \bar{u}^* + \bar{v} \times \bar{v}^* + \bar{w} \times \bar{w}^* = \bar{0},$$

$\{\bar{u}^*, \bar{v}^*, \bar{w}^*\}$ fiind baza reciprocă bazei $\{\bar{u}, \bar{v}, \bar{w}\}$.

P12) Se consideră vectorii necoplanari $\bar{u}, \bar{v}$ și $\bar{w}$.

i) Să se arate că are loc egalitatea $(\bar{u} \times \bar{v}, \bar{v} \times \bar{w}, \bar{w} \times \bar{u}) = (\bar{u}, \bar{v}, \bar{w})^2$.

ii) Să se arate că are loc egalitatea

$$\frac{(\bar{u} \times \bar{v}) \times (\bar{v} \times \bar{w})}{(\bar{u} \times \bar{v}, \bar{v} \times \bar{w}, \bar{w} \times \bar{u})} = \frac{\bar{v}}{(\bar{u}, \bar{v}, \bar{w})}.$$

iii) Demonstrați că baza $\{\bar{u}, \bar{v}, \bar{w}\}$ este reciproca bazei $\{\bar{u}^*, \bar{v}^*, \bar{w}^*\}$.

iv) Să se arate că are loc egalitatea $\langle \bar{u} + \bar{v} + \bar{w}, \bar{u}^* + \bar{v}^* + \bar{w}^* \rangle = 3$.

v) Să se arate că $\{\bar{v}^* \times \bar{w}^*, \bar{w}^* \times \bar{u}^*, \bar{u}^* \times \bar{v}^*\}$ este baza reciprocă bazei $\{\bar{v} \times \bar{w}, \bar{w} \times \bar{u}, \bar{u} \times \bar{v}\}$.

P13) Se consideră o bază $\{\bar{a}, \bar{b}, \bar{c}\}$ și $\{\bar{a}^*, \bar{b}^*, \bar{c}^*\}$ baza reciprocă.

i) Pentru un vector arbitrar $\bar{u} \in \mathcal{V}_3$ avem:

$$\begin{aligned} \bar{u} &= \langle \bar{u}, \bar{a} \rangle \bar{a}^* + \langle \bar{u}, \bar{b} \rangle \bar{b}^* + \langle \bar{u}, \bar{c} \rangle \bar{c}^*, \\ \bar{u} &= \langle \bar{u}, \bar{a}^* \rangle \bar{a} + \langle \bar{u}, \bar{b}^* \rangle \bar{b} + \langle \bar{u}, \bar{c}^* \rangle \bar{c}. \end{aligned} \tag{1}$$

ii) Folosiți relațiile (1) pentru a demonstra:

$$\bar{u} \times \bar{v} = \frac{1}{(\bar{a}, \bar{b}, \bar{c})} \begin{vmatrix} \bar{a} & \langle \bar{u}, \bar{a} \rangle & \langle \bar{v}, \bar{a} \rangle \\ \bar{b} & \langle \bar{u}, \bar{b} \rangle & \langle \bar{v}, \bar{b} \rangle \\ \bar{c} & \langle \bar{u}, \bar{c} \rangle & \langle \bar{v}, \bar{c} \rangle \end{vmatrix};$$

$$(\bar{u}, \bar{v}, \bar{w}) = \frac{1}{(\bar{a}, \bar{b}, \bar{c})} \begin{vmatrix} \langle \bar{u}, \bar{a} \rangle & \langle \bar{v}, \bar{a} \rangle & \langle \bar{w}, \bar{a} \rangle \\ \langle \bar{u}, \bar{b} \rangle & \langle \bar{v}, \bar{b} \rangle & \langle \bar{w}, \bar{b} \rangle \\ \langle \bar{u}, \bar{c} \rangle & \langle \bar{v}, \bar{c} \rangle & \langle \bar{w}, \bar{c} \rangle \end{vmatrix}.$$

P14)

i) Se consideră punctele necoplanare O, A, B și C . Fie H proiecția punctului O pe planul (ABC) iar Ω centrul sferei circumscrise tetraedrului $OABC$. Să se exprime vectorii $\overrightarrow{OH}$ și $\overrightarrow{O\Omega}$ în funcție de vectorii $\bar{a} = \overrightarrow{OA}$, $\bar{b} = \overrightarrow{OB}$, $\bar{c} = \overrightarrow{OC}$.

ii) Fie $OXYZ$ un triedru și $A \in (OX)$, $B \in (OY)$, $C \in (OZ)$ variabile astfel încât planul (ABC) este paralel cu un plan dat. Să se determine locul geometric al centrelor sferelor circumscrise tetraedrului $OABC$.

Soluție.

i) Vectorii $\bar{a}, \bar{b}, \bar{c}$ sunt necoplanari și deci constituie o bază în V_3 , pe care o presupunem orientată pozitiv. Fie $\bar{a}^*, \bar{b}^*, \bar{c}^*$ baza reciprocă. Relativ la această bază vectorul $\overrightarrow{OH}$ are următoarea exprimare

$$\overrightarrow{OH} = \langle \overrightarrow{OH}, \bar{a} \rangle \bar{a}^* + \langle \overrightarrow{OH}, \bar{b} \rangle \bar{b}^* + \langle \overrightarrow{OH}, \bar{c} \rangle \bar{c}^*.$$

Deoarece $\overrightarrow{OH} \perp (ABC)$ și $H \in (ABC)$ obținem că $\overrightarrow{OH} \perp \overrightarrow{AH}$, $\overrightarrow{OH} \perp \overrightarrow{BH}$ și $\overrightarrow{OH} \perp \overrightarrow{CH}$. Prima relație de perpendicularitate implică $\langle \overrightarrow{OH}, \overrightarrow{AH} \rangle = 0$. Folosind faptul că $\overrightarrow{AH} = \overrightarrow{OH} - \bar{a}$ obținem că

$$\langle \overrightarrow{OH}, \bar{a} \rangle = |\overrightarrow{OH}|^2.$$

Exprimând volumul tetraedrului $OABC$ în două moduri obținem

$$|\overrightarrow{OH}| \cdot |\bar{a} \times \bar{b} + \bar{b} \times \bar{c} + \bar{c} \times \bar{a}| = (\bar{a}, \bar{b}, \bar{c}).$$

În consecință

$$\begin{aligned} \overrightarrow{OH} &= \frac{(\bar{a}, \bar{b}, \bar{c})^2}{|\bar{a} \times \bar{b} + \bar{b} \times \bar{c} + \bar{c} \times \bar{a}|^2} (\bar{a}^* + \bar{b}^* + \bar{c}^*) \\ &= \frac{(\bar{a}, \bar{b}, \bar{c})}{|\bar{a} \times \bar{b} + \bar{b} \times \bar{c} + \bar{c} \times \bar{a}|^2} (\bar{a} \times \bar{b} + \bar{b} \times \bar{c} + \bar{c} \times \bar{a}). \end{aligned}$$

În mod analog

$$\overrightarrow{O\Omega} = \langle \overrightarrow{O\Omega}, \bar{a} \rangle \bar{a}^* + \langle \overrightarrow{O\Omega}, \bar{b} \rangle \bar{b}^* + \langle \overrightarrow{O\Omega}, \bar{c} \rangle \bar{c}^*.$$

Deoarece Ω este egal depărtat de vârfurile tetraedrului $OABC$ avem că

$$|\overrightarrow{O\Omega}|^2 = |\overrightarrow{A\Omega}|^2 = \langle \overrightarrow{O\Omega} - \bar{a}, \overrightarrow{O\Omega} - \bar{a} \rangle = |\overrightarrow{O\Omega}|^2 - 2 \langle \overrightarrow{O\Omega}, \bar{a} \rangle + |\bar{a}|^2.$$

Din această relație obținem

$$\langle \overrightarrow{O\Omega}, \bar{a} \rangle = \frac{1}{2} |\bar{a}|^2.$$

Vectorul $\overrightarrow{O\Omega}$ are următoarea exprimare

$$\begin{aligned}\overrightarrow{O\Omega} &= \frac{1}{2} (|\bar{a}|^2 \bar{a}^* + |\bar{b}|^2 \bar{b}^* + |\bar{c}|^2 \bar{c}^*) \\ &= \frac{1}{2(\bar{a}, \bar{b}, \bar{c})} (|\bar{a}|^2 \bar{b} \times \bar{c} + |\bar{b}|^2 \bar{c} \times \bar{a} + |\bar{c}|^2 \bar{a} \times \bar{b}).\end{aligned}\quad (2)$$

ii) Fixăm $A_0 \in (OX)$, $B_0 \in (OY)$ și $C_0 \in (OZ)$ astfel planul $(A_0 B_0 C_0)$ este paralel cu planul dat. Pentru orice alte puncte $A \in (OX)$, $B \in (OY)$ și $C \in (OZ)$ astfel (ABC) paralel cu $(A_0 B_0 C_0)$ rezulta că există $\lambda > 0$ astfel ca $\overrightarrow{OA} = \lambda \overrightarrow{OA_0}$, $\overrightarrow{OB} = \lambda \overrightarrow{OB_0}$ și $\overrightarrow{OC} = \lambda \overrightarrow{OC_0}$. Folosind relația (2) pentru $\overrightarrow{O\Omega}$ și $\overrightarrow{O\Omega_0}$ obținem că

$$\overrightarrow{O\Omega} = \lambda \overrightarrow{O\Omega_0}, \lambda > 0.$$

Din această relație obținem ca locul geometric este o semidreaptă cu originea în punctul O .

P15) Să se rezolve următoarele ecuații vectoriale: $\bar{a} \times \bar{x} = \bar{b}$, $\bar{a} \times (\bar{a} \times \bar{x}) = \bar{b}$ și $\underbrace{\bar{a} \times (\bar{a} \times (\dots \times (\bar{a} \times \bar{x})))}_{n\text{-ori}} = \bar{b}$ pentru $\bar{a} \neq \bar{0}$ și $\bar{a} \perp \bar{b}$.

Soluție. Deoarece $\bar{a} \perp \bar{b}$ se obține că $\{\bar{a}, \bar{b}, \bar{a} \times \bar{b}\}$ sunt ortogonali doi câte doi și deci constituie o bază în $\mathcal{V}_3$. Dacă $\bar{x} = \alpha \bar{a} + \beta \bar{b} + \gamma \bar{a} \times \bar{b}$ este soluție a ecuației $\bar{a} \times \bar{x} = \bar{b}$ atunci $\bar{b} = \bar{a} \times \bar{x} = \bar{a} \times (\alpha \bar{a} + \beta \bar{b} + \gamma \bar{a} \times \bar{b}) = \beta \bar{a} \times \bar{b} - \gamma |\bar{a}|^2 \bar{b}$. Se obține că $\beta = 0$ și $-\gamma |\bar{a}|^2 = 1$. În consecință, soluția ecuației $\bar{a} \times \bar{x} = \bar{b}$ este $\bar{x} = \alpha \bar{a} - \frac{1}{|\bar{a}|^2} \bar{a} \times \bar{b}$.

Conform celor prezentate mai sus rezolvând ecuația $\bar{a} \times (\bar{a} \times \bar{x}) = \bar{b}$ pentru $\bar{a} \times \bar{x}$ se obține $\bar{a} \times \bar{x} = \alpha \bar{a} - \frac{1}{|\bar{a}|^2} \bar{a} \times \bar{b}$. Deoarece $\bar{a} \times \bar{x} \perp \bar{a}$ se obține $\alpha = 0$. În consecință ecuațiile $\bar{a} \times (\bar{a} \times \bar{x}) = \bar{b}$ și $\bar{a} \times \bar{x} = -\frac{1}{|\bar{a}|^2} \bar{a} \times \bar{b}$ sunt echivalente. Soluția celei de a doua ecuație este

$$\bar{x} = \alpha \bar{a} - \frac{1}{|\bar{a}|^2} \left[\bar{a} \times \left(-\frac{1}{|\bar{a}|^2} (\bar{a} \times \bar{b}) \right) \right] = \alpha \bar{a} - \frac{1}{|\bar{a}|^2} \bar{a}.$$

Pentru ultima ecuație se procedează prin inducție, discutându-se cazurile n par și n impar.

P16) Să se rezolve sistemul de ecuații vectoriale: $\begin{cases} \bar{a} \times \bar{x} = \bar{b} \\ \langle \bar{a}, \bar{x} \rangle = m, \end{cases}$

pentru $\bar{a} \neq \bar{0}$ și $\bar{a} \perp \bar{b}$.

P17) Dacă vectorii $\bar{a}$, $\bar{b}$ și $\bar{c}$ sunt necoplanari atunci sistemul de ecuații $\begin{cases} \langle \bar{a}, \bar{x} \rangle = m, \\ \langle \bar{b}, \bar{x} \rangle = n, \\ \langle \bar{c}, \bar{x} \rangle = p \end{cases}$ admite soluție unică.

Indicație. Fie $\{\bar{a}^*, \bar{b}^*, \bar{c}^*\}$ baza reciprocă bazei $\{\bar{a}, \bar{b}, \bar{c}\}$. Se caută soluția sistemului dat sub forma (1).

P18) Să se determine condițiile necesare și suficiente pentru ca sistemul de ecuații vectoriale $\begin{cases} \bar{a} \times \bar{x} + \bar{b} \times \bar{y} = \bar{c} \\ \bar{b} \times \bar{x} - \bar{a} \times \bar{y} = \bar{d} \end{cases}$, cu $|\bar{a}|^2 + |\bar{b}|^2 \neq 0$ să fie compatibil. În caz de compatibilitate să se scrie soluția generală.

Soluție. Înmulțind scalar prima ecuație cu $\bar{a}$ și a doua cu $\bar{b}$ se obține $(\bar{a}, \bar{b}, \bar{y}) = \langle \bar{a}, \bar{c} \rangle$ și $(\bar{a}, \bar{b}, \bar{y}) = \langle \bar{b}, \bar{d} \rangle$. O primă condiție necesară pentru compatibilitatea sistemului dat este $\langle \bar{a}, \bar{c} \rangle = \langle \bar{b}, \bar{d} \rangle$. Asemănă tor dacă înmulțim scalar prima ecuație cu $\bar{b}$ și a doua cu $\bar{a}$ se obține $(\bar{a}, \bar{b}, \bar{x}) = -\langle \bar{b}, \bar{c} \rangle$ și $(\bar{a}, \bar{b}, \bar{x}) = \langle \bar{a}, \bar{d} \rangle$ ceea ce implică $\langle \bar{a}, \bar{d} \rangle = -\langle \bar{b}, \bar{c} \rangle$. În continuare vom arăta că cele două condiții $\langle \bar{a}, \bar{c} \rangle = \langle \bar{b}, \bar{d} \rangle$ și $\langle \bar{a}, \bar{d} \rangle = -\langle \bar{b}, \bar{c} \rangle$ sunt și suficiente pentru compatibilitatea sistemului dat.

Soluția ecuației $\langle \bar{a} \times \bar{b}, \bar{x} \rangle = -\langle \bar{b}, \bar{c} \rangle$ este

$$\bar{x} = \frac{-\langle \bar{b}, \bar{c} \rangle}{|\bar{a} \times \bar{b}|^2} \bar{a} \times \bar{b} + (\bar{a} \times \bar{b})^\perp.$$

Cum $(\bar{a} \times \bar{b})^\perp = \alpha \bar{a} + \beta \bar{b}$ obținem

$$\bar{x} = \frac{-\langle \bar{b}, \bar{c} \rangle}{|\bar{a} \times \bar{b}|^2} \bar{a} \times \bar{b} + \alpha \bar{a} + \beta \bar{b}. \quad (3)$$

În mod asemănător se obține

$$\bar{y} = \frac{\langle \bar{a}, \bar{c} \rangle}{|\bar{a} \times \bar{b}|^2} \bar{a} \times \bar{b} + \gamma \bar{a} + \delta \bar{b}. \quad (4)$$

Înmulțind la stânga vectorul $\bar{x}$ cu $\bar{a}$ se obține

$$\bar{a} \times \bar{x} = \frac{-\langle \bar{b}, \bar{c} \rangle}{|\bar{a} \times \bar{b}|^2} \bar{a} \times (\bar{a} \times \bar{b}) + \beta \bar{a} \times \bar{b} = \langle \bar{b}, \bar{c} \rangle \bar{b}^* + \beta |\bar{a} \times \bar{b}|^2 (\bar{a} \times \bar{b})^*.$$

Asemănător

$$\bar{b} \times \bar{y} = \frac{\langle \bar{a}, \bar{c} \rangle}{|\bar{a} \times \bar{b}|^2} \bar{b} \times (\bar{a} \times \bar{b}) - \gamma \bar{a} \times \bar{b} = \langle \bar{a}, \bar{c} \rangle \bar{a}^* - \gamma |\bar{a} \times \bar{b}|^2 (\bar{a} \times \bar{b})^*.$$

Scăzând cei doi vectori obținem

$$\bar{a} \times \bar{x} - \bar{b} \times \bar{y} = \langle \bar{a}, \bar{c} \rangle \bar{a}^* + \langle \bar{b}, \bar{c} \rangle \bar{b}^* + (\beta - \gamma) |\bar{a} \times \bar{b}|^2 (\bar{a} \times \bar{b})^*.$$

Deci $\bar{x}, \bar{y}$ satisfac prima ecuație a sistemului dat dacă și numai dacă $\langle \bar{c}, \bar{a} \times \bar{b} \rangle = |\bar{a} \times \bar{b}|^2 (\beta - \gamma)$. În mod asemănător se obține că vectorii $\bar{x}, \bar{y}$ satisfac a doua ecuație a sistemului dat dacă și numai dacă $\langle$

$\bar{c}, \bar{a} \times \bar{b} \rangle = |\bar{a} \times \bar{b}|^2(\alpha + \delta)$. În consecință soluția sistemului dat este

$$\bar{x} = \frac{-\langle \bar{b}, \bar{c} \rangle}{|\bar{a} \times \bar{b}|^2} \bar{a} \times \bar{b} + \alpha \bar{a} + \beta \bar{b},$$

$$\bar{y} = \frac{\langle \bar{a}, \bar{c} \rangle}{|\bar{a} \times \bar{b}|^2} \bar{a} \times \bar{b} + \left(\beta - \frac{(\bar{a}, \bar{b}, \bar{c})}{|\bar{a} \times \bar{b}|^2} \right) \bar{a} + \left(\alpha + \frac{(\bar{a}, \bar{b}, \bar{c})}{|\bar{a} \times \bar{b}|^2} \right) \bar{b}.$$

P19) Vectorii liberi $\bar{a}$ și $\bar{b}$ fiind necoliniari, să se rezolve ecuația:

$$\frac{|\bar{a}|^2 + x \langle \bar{a}, \bar{b} \rangle}{|\bar{a}| |\bar{a} + x\bar{b}|} = \frac{|\bar{b}|^2 + \langle \bar{a}, \bar{b} \rangle}{|\bar{b}| |\bar{a} + \bar{b}|}.$$

P20) Se consideră vectorii liberi $\vec{OA}$, $\vec{OB}$ și $\vec{OC}$ ortogonali doi câte doi. Notăm $|\vec{OA}| = a$, $|\vec{OB}| = b$ și $|\vec{OC}| = c$. Să se arate că:

$$\vec{OA} \times \vec{OB} + \vec{OB} \times \vec{OC} + \vec{OC} \times \vec{OA} = abc \left(\frac{1}{a^2} \vec{OA} + \frac{1}{b^2} \vec{OB} + \frac{1}{c^2} \vec{OC} \right).$$

P21) Fie OABC un tetraedru regulat. Dacă notăm $\vec{OA} = \bar{a}$, $\vec{OB} = \bar{b}$, $\vec{OC} = \bar{c}$ să se arate că vectorii $\bar{a} \times (\bar{b} \times \bar{c})$, $\bar{b} \times (\bar{c} \times \bar{a})$ și $\bar{c} \times (\bar{a} \times \bar{b})$ sunt coliniari cu $\vec{BC}$, $\vec{CA}$ și respectiv $\vec{AB}$.

P22) Se consideră triunghiul ABC în care AA_1 este înălțime și $BC = a$. Să se arate că

$$\vec{AA_1} = \frac{1}{a^2} \vec{BC} \times (\vec{AB} \times \vec{AC}).$$